

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 811.161.2:801.6-047.37

РИМОВИЙ ПРОСТІР ЯК ДЖЕРЕЛО НАУКОВОГО І ПОЕТИЧНОГО НАТХНЕННЯ

Мовчун Лариса. Українська рима в системі мови і в мовній практиці. Київ: Інститут української мови НАНУ, 2020. 472 с. (серія «Студії з українського мовознавства»)

ПРЕПОТЕНСЬКА
Марина Петрівна,

доктор філософських наук,
професор кафедри філософії
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського»
Пр-т Перемоги, 37, м. Київ, 03056
E-mail: gautama05@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5601-7472>

Maryna
PREPOTENSKA,

Doctor of Sciences (Philosophy),
Professor of the Department of
Philosophy, National Technical
University of Ukraine "Ihor Sikorsky
Kyiv Polytechnical Institute"
37 Prospekt Peremohy, Kyiv, 03056,
Ukraine
E-mail: gautama05@ukr.net

У рецензії проаналізовано монографічне дослідження, присвячене лінгвістиці рими. Відзначено новаторство праці та її цінність для міждисциплінарних досліджень.

Ключові слова: рима, римовий простір, римонім, словник рим.

Монографія Лариси Мовчун – оригінальне інноваційне дослідження феномену рими в мовному просторі. Незважаючи на філологічний ракурс проблеми, можна стверджувати, що опублікована праця має по-справжньому інтегральний

характер та філософське звучання. Метою роботи є аналіз рими як мовного явища, проте висвітлені питання торкаються, окрім лінгвістики, багатьох архетипових, екзистенційних, психологічних, світоглядних аспектів поетичної творчості та її сприйняття. Можна відзначити апеляції авторки до когнітивних, аксіологічних, логічних та етико-естетичних чинників творення поетичних текстів на численних прикладах віршованих рядків та їх аналізу.

Яскравими інноваціями дослідження є концепція римового простору з його одиницею римонімом, обґрунтування лінгвістичної римології, творення системи класифікації рим, розгляд власної назви «Україна» в римовому просторі мови, аналіз рукописних словників рим Івана Котляревського, укладання нових типів словників рим. Цей мікс новизни вигідно відрізняє дослідження Л. Мовчун від деяких праць сучасних науковців, які просто подають дайджести першоджерел попередників, не презентуючи власних ідей. Завдяки новизні монографія, без сумніву, посяде помітне місце в культурно-творчій та історичній площині сучасної науки.

Відзначимо також чітке і прискіпливе дослідження та визначення базових дефініцій, зокрема однозначне тлумачення поняття «рима». Можна пригадати видатний афоризм Декарта про те, що «людство могло б позбутися половини своїх помилок, якби правильно визначало поняття». Тож компаративістський аналіз та уточнення поняття, визначення його предметного поля дозволило дослідниці вдало піти індуктивно-дедуктивним шляхом подальших наукових розвідок.

Особливу увагу привертає концепт римового простору. Ми вбачаємо в цьому феномені аналогію з усталеним у філософії поняттям життєвого простору з його мікро- та макровимірами земного та небесного. Якщо пригадати античне поняття космосу в буквальному сенсі як порядку Універсуму (д.-гр. κόσμος «порядок, гармонія»), можна погодитися, що саме римування є своєрідним споконвічним засобом упорядкування думок, образів, почуттів та відображенням зв'язку із трансцендентним у космосі поетичної уяви.

Схвалення заслугоує розроблення класифікаційної системи рим, що є провідним науковим методом дослідження

будь-якого феномену буття. Ще Сократ учив, що слід, аналізуючи об'єкт, «розкласти його на складники, поки не дійдеш до того, що неможливо поділити». Л. Мовчун подала близько 20 вичерпних класифікацій рим, показуючи цим величезний мовний, інтелектуальний, художній потенціал людини-творця.

Нам імпонує також доречне використання авторкою широко відомого в мовознавстві, філософії та риториці поняття «дискурс» у значенні живої комунікативної ситуації. Описано дискурс індивідуальної творчості та дискурс національної і світової культури в їхній інтертекстуальній взаємодії. Справді, поет перебуває як у вимірі авторорефлексії, так і в діалозі із зовнішнім світом, а також із тим невлотимим ірраціональним джерелом творчості, що його називають високим натхненням або метафорично – музою. Ми знаємо, що у кожного народу в міфах, у фольклорі є версії щодо природи поетичної творчості; у них ідеться про вище начало поезії, тож моделювання метафор крилатої рими-стріли або риби в океанській стихії є переконливим. Наголошу також на науковій цінності фрагмента роботи з описом давньоукраїнського римування, що змістовно показує ментальність нашого народу, його історично сформовану світоглядну красу, співучість, єдність із світом. Заслугою авторки є аналіз творчого надбання одного з класиків української літератури І. Котляревського та порівняльний аналіз словників його рим, укладених В. Лутковським та І. Гурином.

Авторський стиль викладу вишуканий і водночас доступний. Глибоко продуманими є й додатки до основного тексту, таблиці та схеми. Зрештою розміщення кількох новаторських словників рим у фінальній частині дослідження робить його не тільки науковим фактом, а й практичним матеріалом для поетів, які зможуть розширювати свій римовий запас, шліфувати відчуття й усвідомлення віршових ритмів та римованих моделей. Найбільш оригінальним, унікальним словником, укладеним авторкою, є вочевидь словник римових асоціацій.

Праця Л. Мовчун демонструє також потужну бібліографічну базу, яку досягнула дослідниця.

Є декілька побажань авторці. Хотілося б обговорити поширення банальних рим на кшталт «кров-любов»,

«гроза-сльоза», «пішов-зайшов», які здавна наявні в поетичних текстах, що особливо помітно у творах поетів-початківців. Яка передісторія цих рим? Чим вони є – свідченням графоманії чи відображенням якихось архетипових образів? Також було б цікаво дослідити зв'язок процесу римування із феноменом ритму як можливої першооснови живого. Проте зазначені побажання – це вияв зацікавлення монографією, яка неминуче викликає різноманітні дослідницькі асоціації, що можуть виходити за межі спеціальності, натякають на міждисциплінарний контекст праці. Монографія Л. Мовчун – креативне масштабне дослідження, значна подія в науковому та культурно-освітньому житті країни.

Maryna PREPOTENSKA

THE SPACE OF RHYME AS A SOURCE OF SCIENTIFIC AND POETIC INSPIRATION

The review analyzes a monographic study on the linguistics of rhyme. The innovation of work and its value for interdisciplinary research are noted.

Keywords: rhyme, space of rhyme, rhymonym, rhyming dictionary.